

*Бібліотечний урок та
тести на тему:
«Словники, довідники,
енциклопедії»*

7 клас

7 клас

«Словники, довідники, енциклопедії»

Тема: *Словники, довідники, енциклопедії*

Мета: *Познайомити дітей з існуючою довідковою літературою, навчати дітей користуватись словниками, енциклопедіями, виховувати інтерес і потребу до роботи з довідковою літературою.*

ХІД УРОКУ

I. Організація класу.

II. Оголошення теми і мети уроку.

III. Вивчення нового матеріалу:

Бібліотекар. Сьогодні урок у нас незвичайний. Тему уроку ви зараз мені скажете. Прочитайте прислів'я: „**Золото добувають із землі, а знання – з книжок**”.

(учні вголос читають прислів'я).

Бібліотекар. З яких книжок добувають знання?

Відповідь учнів.

Бібліотекар. Сьогодні ми познайомимось з довідковою літературою. Як ви гадаєте, яка це – довідкова література?

(Відповіді учнів).

Бібліотекар. Орієнтуватися у потоці наукової і політичної інформації допоможе довідкова література.

Довідкові видання - це твори друку, що містить короткі відомості наукового, науково-популярного або прикладного характеру, викладені, оформлені та розміщені так, щоб їх можна було швидко знайти.

Для успішної роботи з цими виданнями треба мати точну уяву про те, які з них забезпечують одержання необхідних, вам даних, оскільки вони надзвичайно різноманітні за формою, повнотою матеріалу, хронічним обсягом, тематикою.

До основних видів довідкових видань належать: *енциклопедії, довідники, словники.*

Найбільш популярними і значними є **ЕНЦИКЛОПЕДІЇ**.

Енциклопедії - однотомне або багатотомне видання, яке містить в узагальненому вигляді основні відомості з однієї або з усіх галузей знання і практичної діяльності викладені у вигляді коротких статей, розміщених в алфавітному або систематичному порядку.

Залежно від обсягу представленої інформації енциклопедії поділяються на великі (кілька десятків томів), малі (10-12 томів), короткі (4-6 томів) і однотомні, як правило, названі енциклопедичними словниками або довідниками.

Серед універсальних багатогалузевих енциклопедичних видань найбільш капітальними і всеохоплюючими за своєю тематикою є:

"Большая советская энциклопедия" (БСЭ) у 30-ти томах;

"Малая советская энциклопедия" (МСЭ) у 10-ти томах.

"Українська радянська енциклопедія" (УРЕ) у 12-ти томах.

До найбільших доступних і популярних універсальних енциклопедичних видань відносяться однотомний *"Советский энциклопедический словарь"* та трьохтомний *"Український радянський енциклопедичний словник"*.

Крім енциклопедій універсального характеру видаються галузеві енциклопедичні видання (енциклопедії, довідники та енциклопедичні словники, які відображають диференціацію сучасної науки, розвиток її основних напрямків).

"Географічна енциклопедія України", "Фізична енциклопедія",

"Энциклопедический словарь юного техника", "Популярная медицинская энциклопедия", "Кратка литературная энциклопедия".

Цінним додатком до енциклопедичних видань є статистичні дані, ілюстраційні матеріали: карти, плани, схеми, креслення, репродукції картин, фотознімки, портрети, зображення монет, прапорів тощо.

Кожне енциклопедичне видання забезпечується словником, тобто повним переліком термінів, котрим присвячені вміщені в ньому статті.

На широку читацьку аудиторію розраховані словники.

Словник - довідкове видання, що містить впорядкований перелік мовних одиниць (слів, словосполучень тощо) з короткими їх характеристиками або характеристиками позначених ним понять або з перекладом на іншу мову.

Словники, бувають філологічні і термінологічні і виконують дві функції: нормативну тобто фіксують значення і вживання слів, і інформаційну -

відображають знання і практичну діяльність людини, культуру суспільства в певну епоху.

Особливе місце посідають мовні (лінгвістичні) словники.

Серед великої кількості різних типів основними є одномовні алфавітні тлумачні словники, котрі пояснюють значення вживання граматичні і фонетичні особливості слів. "Короткий тлумачний словник української мови", "Словник скорочень в українській мові", "Словник іншомовних слів" ін.

Довідкові видання допоможуть тим, хто бажає поглибити знання, одержані в навчальних закладах, удосконалюватися в своїй спеціальності, краще організувати суспільну роботу, бути "нарівні з часом", мати уяву про найважливіші напрямки суспільного розвитку, науки, техніки про кращі художні твори.

Використання довідкових видань дозволить виробити стійкий інтерес до читання, глибше вивчити тему, зрозуміти прочитане.

Бібліотекар. Ми сьогодні з нею познайомимося, будемо вчитися користуватися цією літературою.

Знайомство з довідковою літературою:

ДОВІДКОВА ЛІТЕРАТУРА

СЛОВНИКИ ДОВІДНИКИ ЕНЦИКЛОПЕДІЇ

Бібліотекар. Чим ви вже користувались в своєму житті?

Учні. Ми вже користувались деякою літературою. Зокрема орфографічним словником, словником синонімів, тлумачним словником.

Бібліотекар. В якій послідовності записані слова у словниках?

Учні. За алфавітом.

Знайомство із значенням слів.

Бібліотекар. Візьміть тлумачні словники. Перший ряд визначатиме значення слова „словник”, другий – слова „енциклопедія” і третій ряд – значення слова „довідник”.

(Учні виконують завдання)

СЛОВНИК	ЕНЦИКЛОПЕДІЯ	ДОВІДНИК
Збірник слів в алфавітному порядку з поясненням, тлумаченням або перекладом на іншу мову	Наукові довідники у формі слова – систематизований огляд відомостей з будь-якої галузі виробництва або науки	Книжки, що містять короткі відомості з певних питань

Знайомство зі словниками, енциклопедіями, довідниками.

Словники – знайти щось про слово: наголос, будову слова, значення.

IV. Закріплення нових знань

Практична робота з довідковою літературою.

Бібліотекар. В якій книжці ми шукатимемо, як правильно пишеться слово?

Учні. В орфографічному словнику.

Бібліотекар. Знайдіть, як пишуться слова „кропива”, „конденсатор”.
Напишіть на дошці.

(Учні виконують завдання)

Бібліотекар. Де ми шукатимемо синоніми до слова?

Учні. В словнику синонімів.

Бібліотекар. Знайдіть синоніми до слова „гарний”

Учні. Хороший, красивий, красний, вродливий, чепурний.

Бібліотекар. Синоніми до слова „пастух”.

Учні. Чередник, скотар, табунник, отарник, вівчар.

Бібліотекар. Знайдіть антонім до слова „святковий”

Учні. Буденний.

Бібліотекар. До слова „з’єднувати”.

Учні. Роз’єднувати.

Бібліотекар. Де ми шукатимемо переклад слів з російської мови на українську та навпаки?

Учні. В російсько-українському та українсько-російському словнику?

Бібліотекар. Перекладіть на українську мову слова „бесідка”, „ландыш”.

Учні. Альтанка, конвалія.

Бібліотекар. А тепер перекладіть з української на російську мову слова „багнет”, „електромережа” і „пліснява”.

Учні. Штык”, „электросеть”, „плесень”.

Бібліотекар. Де ми шукатимемо про історію предмета, його виникнення?

Учні. В енциклопедії.

Бібліотекар. Прочитайте, як називається енциклопедія, що лежить у вас на парті.

Бібліотекар. На картках є завдання. Знайдіть відповіді на запитання. Знайдіть відомості про *марш, материк, картоплю, метро, кіностудію*.

(Учні виконують завдання)

V. Підсумок уроку.

Бібліотекар. Для того, щоб правильно писати й говорити, щоб розширити свої знання, яка література має завжди бути у вас на столі?

Учні. Довідкова.

Бібліотекар. Що належить до довідкової літератури?

Учні. Словники, енциклопедії, довідники.

Бібліотекар. Що треба добре знати, аби швидко знайти потрібне слово в словнику чи енциклопедії?

Учні. Треба добре знати алфавіт.

Бібліотекар. Довідкова література дуже корисна й потрібна не тільки вам, учням, а й вчителям, батькам. І треба дружити зі словниками, енциклопедіями. І ніколи не соромитися заглянути в книгу. Не дарма в народі кажуть: „**З книгою подружишся – розуму наберешся**”.

Шановні читачі! Активно використовуйте у своїй роботі, навчанні самоосвіті довідкові видання!

Тести до уроку «Словники, довідники, енциклопедії», 7 клас

I варіант

I рівень

1. Як побудовані словники, довідники, енциклопедії?

- а) в алфавітному порядку, за змістом;
- б) за темами.

2. Що таке енциклопедія?

- а) коло знань; б) коло запитань.

3. Як побудована «Дитяча енциклопедія»:

- а) за темами; б) змістом; в) алфавітом.

II рівень

1. Дайте характеристику словникам.

2. Які словники користуються найбільшим попитом?

- а) орфографічні;
- б) тематичні.

III рівень

1. Знайдіть в енциклопедії статті, в кінці яких вміщена бібліографія.

II варіант

I рівень

1. Довідник — це ...

- а) видання, яке містить короткий детальний матеріал додаткового характеру;
- б) каталог,
- в) роздільник.

2. В якому порядку подані слова в словниках:

- а) алфавітний, тематичний;
- б) хронологічний.

3. Підкресліть слова, що означають різновиди словників: енциклопедичні, тлумачні, орфографічні, іншомовні, універсальні.

II рівень

1. Дайте характеристику енциклопедії. Коротко розкажіть про енциклопедичний словник.
2. Поясніть призначення двомовних словників.

III рівень

1. Поясніть значення слова «індологія».

Відповіді

I варіант

I рівень

1. а) в алфавітному порядку, за змістом.
2. а) коло знань.
3. а) за темами.

II рівень

1. Словники бувають різних видів: тлумачні, орфографічні, політичні, мовні, словники іншомовних слів, спеціальні (*географічні, літературні, економічні*).

До них звертаємося, коли потрібно в'яснити значення того чи іншого слова або одержати коротку довідку.

2. Найбільшим попитом користуються орфографічні словники. Вони мають 10400—11400 слів.

III рівень

Розвиток капіталізму, науки, культури в Росії, накопичення знань призвело до необхідності створення енциклопедичних видань. У 1890 р. у Петербурзі у виданні Брокгауза і Ефрона почав виходити «Енциклопедичний словник». Всього вийшло 24 томи і 4 додаткових. Тут вміщено не тільки матеріали, що мали відношення до Росії, але більшість статей з усіх галузей знань були складені видатними представниками російської науки. Цей словник був високо оцінений і навіть тепер зберігає своє значення.

II варіант

I рівень

- 1.а) видання, яке містить короткий детальний матеріал додаткового характеру.
- 2.а) алфавітний, тематичний.
3. Енциклопедичні, тлумачні, орфографічні, іншомовні.

II рівень

1. В енциклопедії слова розміщені в алфавітному порядку. У кожному слові, яке є назвою статті, поставлений наголос.

Таким чином незнайоме слово можна прочитати правильно.

З метою економії місця, слова даються в скороченні. А в кінці енциклопедії є стаття, яка пояснює систему скорочень. Всі слова (*статті*) розміщені в алфавітному порядку, тому на одній сторінці може йти мова про найрізноманітніші речі.

На спинці кожного тому (*і на титульному листку*) пишуться літери, склади або слова, з яких починається і закінчується даний том. На звороті сторінок також зазначені початкові склади слів, пояснення яких даються.

2. Двомовні словники допомагають вивчати інші мови. У них супровідні матеріали до списку слів рідної мови і їх еквівалентів (*словам або словосполученням*) не обмежуються вступною частиною і списком скорочень.

III рівень

1. «Індологія» — комплекс дисциплін, що вивчають історію, літературу, мову Індостану, економічні та соціальні проблеми Індії; індіаністика.